

van den
n, kwam
wijsheid
erwerpen

tekst van
dochter
e „tekst“
en) komt
ok al ter
tieve
arm a-
i) bonde-
praak in
ditmaal
anbieding

willen af-
terklaren,
sept, ern-

n ik, die
n hierbo-
nderen
„waar-
de term
bismaak
aerregels
ndeneom-
king van
0) is het
ndag 7),
e in mijn
ook mij
d en za-
e ver-
n bie-
n als een
ils“, zegt
n: „aan-

at anders
ook ge-

is het
kwam?
259) had
eteekenis
allen
ange-
lt, tot

n Zondag
Maar hij
loften,
vast-

ij, dat de
van die
(der ge-
zijn (H.C.

te verdui-
bben.

K. S.

EN

t Gere-
re, waarin
rede De
dan een
ij: „Hier
sleer, die
nder wat
heeft toch
„Maar wij
en wordt
aan den
geschon-

s verwor-
onthou-
hoedanig-
rijks, als
niet waar
huld wer-

n zoo iets
ze auteur
g-onnauw-
aan.
naast: het
naar Zijn
aan den
arnaast“,
rof. Greij-
bladzijde
r J. Rid-

derbos het citaat afbreekt, schrijft Prof. Greijdanus: „Hun niet-gelooven doet hen uitgeworpen worden, ook al zijn zij kinderen des koninkrijks, en ook al is het gelooven der anderen vrucht van Gods eigen werk in Hem“.

Wil Prof. Dr J. Ridderbos eens goed lezen? „OOK AL IS HET GELOOVEN DER ANDEREN VRUCHT VAN GODS EIGEN WERK IN DEZEN“. Stelt nu eerst Prof. Dr J. Ridderbos naast hetgeen hij van mij aanhaalt, dat het geloof Gods gave is, en dat door Hem naar Zijn vrijmachtig welbehagen aan den een wel, aan den ander niet geschonken wordt, of heeft dat vóór hem reeds Prof. Greijdanus zelf gedaan op diezelfde geciteerde bladzij? En heeft Prof. Greijdanus dat niet tevoren reeds telkens en telkens gedaan, van den beginne dezer strijdquaestie aan? Reeds in mijn bezwaarschrift inzake het „te houden voor wedergeboren en in Christus geheiligd“ Mei 1943 schreef ik: „Bij Zijne uitverkorenen werkt God dan inwendig, bij die doopsbelofte bijkomende, wedergeboorte, geloof“. Zoo kunnen we zien, aan welke pertinente leugen Prof. Dr J. Ridderbos zich schuldig durft maken. Hij zal dit niet bewust doen. Hij zal niet beter weten. Hij zal het wel zoo meenen. Maar dan bewijst dit, hoe weinig nauwkeurig hij leest de geschriften, die hij bestrijdt, zoodat hij door schuldige onkunde en onnauwkeurigheid de grofste onwaarheden maar gelaten neerschrijft en publiceert, anderen maar valsch beschuldigende, veracht makende, in een kwaad licht stellende.

Dat behoorde niet te geschieden.

En ook althans hij diende zich daarvoor te wachten.

Zou hij nu zeggen: Neen, maar gij moet dat laatste zinnetje er ook bij nemen: „en geschonken als gave des verbonds“, dan zou het daardoor toch niet beter worden. Want die eerste beschuldiging, dat Prof. Greijdanus verwerpt, dat het geloof Gods gave is, en door God naar Zijn vrijmachtig welbehagen aan den een wel, aan den ander niet geschonken wordt, staat er toch maar. Wanneer Prof. Dr J. Ridderbos dat niet zoo bedoelt, dan moet hij het ook niet zoo schrijven. Dan moet hij nauwkeuriger zich rekenschap geven van wat hij schrijft, niet zoo slordig maar wat neerpennen, doch precies formuleeren wat hij bedoelt, en juist de waarheid, en enkel, louter de waarheid, schrijven, niets anders, en niets meer.

Wanneer nu echter Prof. Dr J. Ridderbos zou bedoelen, dat ik niet verwerp, dat het geloof Gods gave is, en dat Hij dit naar Zijn vrijmachtig welbehagen aan den een wel, aan den ander niet schenkt, doch dat ik slechts verwerpen zou, dat God dat schenkt als gave des verbonds, dan is ook die beschuldiging onjuist. Dan blijkt ook daaruit weer, dat Prof. Dr J. Ridderbos noch mijn geschriften te dezer zake goed gelezen en begrepen heeft, noch de voorstelling der vrijgemaakten recht verstaat. Er is verschil tusschen beloven met het woord, en schenken metterdaad. Abraham ontving de belofte van Kanaän bezit, het woord der belofte, maar zelf heeft hij nooit Kanaän metterdaad in bezit gehad, en zijn nakroost eerst eeuwen later. Met dat verschil moet ook bij verbondsbelofte en verbond gerekend worden. Sprekend beloven is nog niet metterdaad geven. Doch afgezien van deze quaestie van het misverstand in deze bij Prof. Dr J. Ridderbos inzake mijn en der anderen vrijgemaakten voorstelling betreffende dit punt, wanneer hij bedoelt, dat ik niet ontken, dat het geloof Gods gave is, en dat Hij dit vrijmachtig den een schenkt, maar den ander onthoudt, doch dat ik enkel ontken, dat Hij dat schenkt als verbondsgave, dan zouden we krijgen, dat hij toegaf, dat mijn voorstelling naar inhoud wel juist was, naar haar inhoud wel de waarheid van Gods Woord bevatte, maar dat ik niet juist zou construeeren. Mijn constructie der waarheidselementen zoude dan niet goed zijn. Wel de elementen dier constructie waren dus goed gekozen, de inhoud, maar de samenstelling, de ineenzetting van het systeem dezer waarheidselementen zou dan niet deugen.

Nu ontken ik ook dat. En ik verwerp de constructie te dezer zake van Prof. Dr J. Ridderbos als niet naar de Heilige Schrift, en als niet conform onze Gereformeerde belijdenisgeschriften, maar dat laat ik nu verder rusten. Doch wanneer Prof. Dr J. Ridderbos bedoelt, dat ik wel zakelijk in dezen goed leer, doch eene onjuiste constructie geef, zooals hij ook schrijft: „Men zal die mysteriën niet aantasten, maar in het verbond hebben ze geen plaats“, dan krijgen we dit, dat hij als hoofdleder en auctor intellectuels het aangedurfd heeft en aandurft, om ter wille van een constructie, die z.i. niet juist is, te schorsen, af te zetten, uit het ambt, van doop en Avondmaal, te weren. Niet omdat onwaarheid geleerd werd, maar omdat eene constructie van waarheidselementen niet aan zijne opvatting beantwoordde.

Dan komt aan het licht, dat hij niet om Gods waarheid als zoodanig, maar om zijne opvattingen constructie van Gods Waarheid de tucht in Christus' kerk goddeloos heeft durven misbruiken, en met 's Heeren heilige verordeningen of instellingen in Zijne kerk heeft ondernomen te weren en uit te bannen, die zijne constructie van Gods waarheid niet deelen.

Bij de verbondsconstructie van Prof. Dr J. Ridderbos echter, waarbij feitelijk het belovend spreken en het

metterdaad geven geïdentificeerd worden, besproken, beschouwd, behandeld als hetzelfde, en waarbij de Schriftwaarheid uit of door het geloof, Rom. 3:28; 5:1; Gal. 2:16; 3:14; Philip. 3:9; Heidelberg. Catech., antw. 61, afschoon met den woorden vastgehouden, toch metterdaad verdoezeld en losgelaten of ontkend wordt, verkleet de doopsbediening hare zekerheid van metterdaad doop van Godswege te zijn, beteekening en bezegeling van Gods verbondsbelofte telkens aan dat gedoopt wordende kind, zoowel voor die bepaalde ouders dan iederen keer, als voor dat betreffende kind dan bij elk voorkomend geval. De ouders en die kinderen hebben dan steeds voor zekerheid van wezenlijken doop van Godswege of van beteekening en bezegeling van Gods verbondsbelofte noodig de wetenschap van uitverkoren te zijn ten eeuwigen leven, en van wedergeboren te zijn. Zoo verliest dan eene doopsbediening haar wezenlijke beteekenis en waarde. Alle zekerheid moet dan rusten op wat innerlijk, vermeend of werkelijk, waargenomen wordt. Gods genadeverbond raakt daarmee zijn waarde kwijt voor het geloofsleven. Ontkenning, of voorbijzien dezer werkelijkheid verandert aan de feitelijke zaak niets.

S. GREIJDANUS.

NOGMAALS DE BESCHULDIGING VAN PROF. DR J. RIDDERBOS.

Zooals we hierboven zagen, beschuldigt prof. dr J. Ridderbos mij van verwerping der waarheid, dat het geloof Gods gave is, en Hij dit naar Zijn vrij welbehagen aan den een schenkt, maar aan den ander onthoudt. Hoe apert onwaar deze beschuldiging is, wees ik reeds aan door een aanhaling uit hetzelfde geschrift van mijne hand, waaruit prof. dr J. Ridderbos een citaat geeft, om in verband daarmee zijne beschuldiging neer te schrijven, n.l. mijn De openbaring Gods etc., blz. 27, waarop ik, negen regels verder dan waar prof. dr J. Ridderbos zijn citaat eindigt, letterlijk heb geschreven: „en ook al is het gelooven der anderen vrucht van Gods eigen werk in dezen“. Als ook door een zin uit mijn Bezwaarschrift ter Synode te Utrecht in 1943 ingediend inzake de Verklaring van 1905, waarin ik schreef: „Bij Zijne uitverkorenen werkt God dan inwendig, bij die doopsbelofte bijkomende, wedergeboorte en geloof“, blz. 20, van Verklaring van gevoelen met enkele bijlagen. Doch om nog duidelijker in het licht te stellen, hoezeer prof. dr J. Ridderbos zich met deze beschuldiging aan grove leugen en laster schuldig maakt, zij er op gewezen, dat ik in genoemde rede, waaruit prof. dr J. Ridderbos zijn citaat nam, niet minder dan negen maal uitspreek of te kennen geef, dat het geloof Gods gave in Zijn uitverkorenen is, n.l. blz. 20: „maar dat het de Heere Zelf is, Die Zijn uitverkorenen doet gelooven en gehoorzamen“. Blz. 21: „welke geloofs- en gehoorzaamheidsschakel God ook Zelf nog eerst bij Zijn uitverkorenen aanbrengt en aanlegt“. Blz. 27, het boven reeds gegeven gedeelte, 9 regels verder dan het einde van het door prof. dr J. Ridderbos geciteerde. Blz. 28: „hoewel het geloof Gods gave is“. Blz. 29: „Beide gaat wel toe naar den eeuwigen raad Gods, en bij Zijne uitverkorenen is het wel God Zelf, Die in hen de vereischte innerlijke gesteldheid werkt en hen doet gelooven“. Blz. 31: „Uit eene door het geloof als instrumenteelen tusschenschakel, door Gods genade gewrocht, het andere door ongelooft en ongehoorzaamheid“. Blz. 32: „al werd dan ook het werken van de werken Abrahams eerst, door God Zelf in het binnenste gewrocht“. Blz. 39: „Dat het hierbij alles toegaat naar den verborgen raad Gods, en dat dit vrucht dragen door Gods genade gedaan wordt, neemt niet weg, dat dit niet-vrucht dragen en niet in den Heere Christus als wijnstok blijven, het schuldige doen van deze bedoelde ranken is, waarover Gods toorn ontbrandt“.

We kunnen zien, indien prof. dr J. Ridderbos die rede met de vereischte nauwkeurigheid en eerlijkheid gelezen en weergegeven had, zou hij nooit dergelijke pertinente leugen en laster hebben kunnen neerschrijven, althans niet als eerlijk man. Zullen we niet moeten aannemen, dat prof. dr J. Ridderbos welbewust en opzettelijk deze grove onwaarheid heeft geuit, dan blijft er niets anders over dan te constateeren, dat hij op een onverantwoordelijk-slordige en onnauwkeurige wijze leest wat hij bestrijden wil, en dus maar een zinnetje of stukje aangrijpt, wat hij meent dat hem voor zijn denkbeelden en beweringen dienen kan, zonder met wat voorafgaat en wat volgt te rekenen, of genoegzaam acht te geven op datgene waarover het dan eigenlijk gaat en waarop het aankomt, om dan maar gauw zijne ongeoorloofde conclusies aan zulk een zinnetje of stukje te verbinden. Dit kan dan evenveel waarheid en waarde bevatten als wanneer iemand zegt, met verwijzing naar Ps. 14:1b, dat de Bijbel zelf leert, dat er geen God is; en met verwijzing naar Rom. 3:8b, dat de apostel Paulus aanspoort om maar vrijelijk te zondigen: Laat ons het kwade doen, opdat het goede daaruit kome, en men daarbij er niet mee rekent, dat er in Ps. 14 bij staat, dat het woorden van den dwaas zijn, en in Rom. 3:8, dat de apostel juist dat zeggen met afschuw verwerpt.

Reeds in mijn bezwaarschrift van 1943, dat prof. dr J. Ridderbos als synodaal commissielid en -rap-

porteur behandelen moest en behandeld heeft in zijn, volgens ds W. W. Meynen' bijna „menschelijk volmaakte“ Praeadvies, heb ik duidelijk uitgesproken, dat het geloof Gods werk en gave bij Zijn uitverkorenen is: „Bij Zijne uitverkorenen werkt God dan inwendig, bij die doopsbelofte bijkomende, wedergeboorte en geloof“, blz. 20 van Verklaring van gevoelen met enkele bijlagen. In gelijken zin schrijf ik daar, blz. 39: „Wel zijn die Hem vreezeende en liefhebbende en gehoorzame kinderen dit alles niet van zichzelf. God Zelf heeft hen innerlijk zoo gevormd. Door Hem hebben zij Hem lief, 1 Joh. 4:19“. En dan zeg ik in een stuk van bedenkingen tegen het Praeadvies later, ter Synode voorgelezen door ds D. van Dijk: „Ik heb gezegd, dat God..... in Zijn uitverkorenen door eene bijkomende genade- en geesteswerking het heil werkt op den door Hem gewilden tijd“, blz. 87. En in mijn Korte bespreking van het Praeadvies schrijf ik weer in gelijken zin: „Doch bij Zijne uitverkorenen komt God bij deze uitwendige aanbidding en schenking van verbond en doop voegen de innerlijke genadewerking Zijns Geestes, die bij hen de vervulling van dien eisch werkt, hen in staat stelt, gewillig maakt om te gelooven en te gehoorzamen, en hen dat metterdaad doet doen, en hen alzoo het heil, en den zegen des verbonds en des doops doet erlangen, deelachtig worden, genieten, en Hij schenkt die Geesteswerking en doet dat alles naar Zijn vrijmachtig welbehagen, naar Zijne eeuwige verkiezing“, blz. 8. Zie ook blz. 10 en 11 en 13/14 en 18.

Het is dus onverantwoordelijk reeds, dat prof. dr J. Ridderbos zoo verkeerde weergave van de voorstelling der bezwaarschriften gaf in het Praeadvies, maar nog meer, dat hij nu, na dit alles en deze herhaalde en duidelijke uitspraken mijnerzijds, reeds in het eigen geschrift, waaruit hij citeert, en in mijn geschriften tevoren, nog zoo aperte onwaarheid als beschuldiging tegen mij durft inbrengen.

Bij zooveel slordigheid en onnauwkeurigheid in lezen en weergeven van eens anders beweren, en bij zooveel onwaarheid en vrijmoedigheid van onrechtmatig beschuldigen, valt de mogelijkheid van goede discussie weg.

Zou prof. dr J. Ridderbos zeggen: Neen, zoo is mijn bedoeling niet, maar ik bedoel, dat prof. Greijdanus verwerpt, dat het geloof etc. gave des verbonds is, gelijk ik die woorden dan ook cursiveer, dan verandert dat in dezen niets. Want het vorige heeft hij dan toch maar geschreven. En wel als 'n afgeloopen zin. Daarna wordt er nog een tweede zinnetje aan toegevoegd: „en geschonken als gaven des verbonds“. Dat is dus een tweede zaak, die er nog bijkomt, maar geen integreerend deel van den eersten zin uitmaakt. Bedoelde hij het anders, dan had hij anders moeten schrijven, en dus in dezen de komma met de herhaling „en geschonken“, moeten weglaten. Doch, zooals ik den vorigen keer reeds schreef, ook zoo genomen, ware deze beschuldiging niet waar. Wel terdege leer ik ook, dat het geloof verbondsgave is. Alleen leer ik, dat wat in andere verbondsconstructie door prof. dr J. Ridderbos, wiens constructie ik, zooals ik reeds in het vorig nummer schreef, verwerp als in strijd met de Heilige Schrift en niet overeenkomstig onze Gereformeerde belijdenisgeschriften. Prof. dr J. Ridderbos verwacht en vereenzelvigt belovend belofte-woord en realisering van belofte-inhoud. Maar afgezien daarvan, wanneer prof. dr J. Ridderbos enkel wilde zeggen, dat ik het geloof als verbondsgave verwerp, dan kan dit enkel waarheid zijn, wanneer dit zou beteekenen, dat ik het geloof verwierp als verbondsgave naar de constructie van dat verbond door prof. dr J. Ridderbos. En daarmee is dan gegeven, dat prof. dr J. Ridderbos als hoofdleder en auctor intellectuels zich niet heeft ontzien om enkel terwille van de erkenning of verwerping zijner verbondsconstructie te doen schorsen, af te zetten, te weren en af te houden, de kerken te scheuren, hoewel deze geschorsten etc. zakelijk de waarheid van Gods Woord beleden, alleen maar wat in andere systematische verbanding dan hij.

Dat is het schrikkelijke en goddelooze in zijn geschrift en bedrijf.

S. GREIJDANUS.

OPVOEDING EN ONDERWIS

Wat wil kees boeke?

II.

Het doel dat nagestreefd wordt.

Het doel, dat Kees Boeke nastreeft, staat natuurlijk in het nauwste verband met zijn levens- en wereldbeschouwing. Het feit, dat hij geen God erkent en geen belijdenis aanvaardt, houdt in, dat de mensch uitgangspunt en doel bij hem is.

De mensch met zijn innerlijke licht staat in het centrum, niet de mensch dus zooals de Schrift hem teekent, in zonden ontvangen en geboren en geneigd God en zijn naaste te haten. Menschen Gods te vormen, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust, dat staat niet in het woordenboek van Boeke.

Hij streeft heel andere doeleinden na.

Zijn opvoedingsdoel kan in deze drie woorden worden samengevat: „Wees slechts mensch!”

Op een andere plaats omschrijft hij het aldus:

„Elk mensch te helpen vormen tot wat hij is”.

Eerst als dat doel bereikt is, kan met succes gestreefd worden naar betere toestanden in de wereld. Hij wil de vrije ontplooiing van den enkeling om hem te vormen tot een innerlijk gebonden lid van de gemeenschap. De verhoudingen van de menschen onderling laten nog zooveel te wenschen over. Daarom is ook de ellende van den oorlog over ons gekomen.

„In den laatsten wereldoorlog”, zegt hij, „werd naar ruwe schatting 1030 miljard dollar voor direct-militaire uitgaven besteed. Dit kwam neer op meer dan f 600.000 per minuut.

Als men maar na 1918 een zeer klein deel van de weggelaten rijkdommen had besteed voor opvoeding tot vrede en betere verhoudingen van de menschen onderling had daarmee misschien al het leed en de ellende van den oorlog vermeden kunnen worden”.

De opvoeding dient er daarom op gericht te zijn de kinderen te doen opgroeien niet alleen tot goede burgers van onze eigen volksgemeenschap, maar daarnaast ook tot leden van het groote gezin der menscheit. Daarom voert hij een pleidooi voor veel internationaal contact van kinderen. „Meer en meer zal het eisch worden, dat zij zich gaan gevoelen als deel van de gansche menscheit over alle werelddeelen verspreid. Dit proces is niet te stuiten. Wij worden wereldburgers of wij het willen of niet!” Boeke streeft daarom naar de vorming van een Internationale Kindergemeenschap, waarin het samenleven en het in contact komen met elkaars cultuur werkelijk tot zijn recht kan komen.

De menscheit moet de zeer belangrijke kunst van samenleven en samenwerken leeren.

Die kunst verstaat zij nog zoo slecht. Het parlementarisme heeft daar ook schuld aan.

Immers, dat stelsel leidt tot een gruwelijke verdeling van onze volkseenheid door partijen, een verdeling, die we wel versplintering kunnen noemen, wanneer we denken aan het ontstellend groote aantal partijen en partijtjes, die zich bij de laatste verkiezingen vormden. Het zwakste punt van het parlementarisme ziet hij in het feit, dat de meerderheid beslist, alsof de meerderheid altijd gelijk had.

Er moet volgens B. een heel ander stelsel komen, een democratisch stelsel, dat niet berust op macht, dus ook niet op de macht van een meerderheid. Er moet komen een werkelijke gemeenschapsdemocratie, d.i. de ordening van de gemeenschap door de gemeenschap, anders gezegd een zelftucht van de gemeenschap. B. gebruikt daarvoor de term sociocratie, waarvan de practijk volgens hem de deugdelijkheid heeft bewezen.

„De Quakers hebben een ervaring van meer dan drie eeuwen met hun stelsel van gemeenschapsordening, dat elke beslissing op grond van stemmenmeerderheid verwerpt en alle gemeenschappelijke actie baseert op onderlinge overeenstemming. Als de door de Quakers toegepaste methode eenmaal onder menschen van allerlei geloof en overtuiging over de gehele wereld zal worden toegepast, zal dit echter nooit mogelijk zijn met een christelijk-godsdienstige overtuiging als vereischte basis. Zoolang er Mohammedanen, Buddhisten, Hindoes en aanhangers van andere godsdiensten bestaan, zou een dergelijke grondslag niet aanvaardbaar zijn”. Boeke meent na lang zoeken een betere grondslag te hebben gevonden, een grondslag waarop alle menschen, onverschillig welke ook hun geloofsovertuiging mag zijn en tot welke godsdienstige groep zij behoren, kunnen samenwerken.

Die grondslag is die van echte menscheit. Sociocratische ordening is alleen mogelijk als onder de menschen heerscht de liefde voor den naaste, die in het Evangelie als de groote wet wordt gegeven. Dan kunnen menschen kinderen van de meest uiteenlopende overtuigingen en opvattingen, karakters, milieus en leeftijden samenwerken en samen oplossingen vinden voor de problemen van hun gemeenschappelijk leven en werken.

Dan zal het achterstellen van het belang van den enkeling bij het belang van het geheel niet iets zijn, dat behoeft te worden opgelegd, maar zal dit door den enkeling als van-zelf-sprekend worden aanvaard, ja gewenscht. Er moet een synthese gezocht en gevonden worden en dat is alleen mogelijk, als de geest, die allen beheerscht, zuiver is”.

Hij zegt dan ook dankbaar te zijn, dat in zijn Kindergemeenschap mogelijk is gebleken, dat kinderen uit Protestantsche, R. Katholieke, vroom Joodsche en niet-godsdienstige gezinnen samen zijn en zoo dat ze zich gelukkig gevoelen. „Het moet eenmaal normaal worden, dat alle kinderen van één volk, ja zelfs van verschillende volken samen opgroeien en opgevoed worden. Hoe zou een levende eenheid ontstaan, zoolang dit niet geschiedt?”

Boeke wil dan ook één school voor heel de natie, waar de liefde voor den naaste, die in het Evangelie als de groote wet wordt gegeven, heerscht.

Aanvaardt B. dus toch het Evangelie als normgevend voor zijn onderwijs en opvoeding?

O, neen! Hoe zou hij ook! Gods Woord komt immers met gezag. En Kees Boeke aanvaardt geen gezag van boven of van buiten af.

Dat is in strijd met de hoogheid van het menselijke wezen. De mensch is immers autonoom. Hij is zich zelf ten wet. Zelf kan hij de wetten vinden, waarnaar hij zijn leven heeft te richten.

Daarom zelt Boeke dan ook maar liever op het compas van het innerlijke licht, dat immers „als een goddelijke openbaring schijnt in het menschenhart en dat overtuigt van zonde en van gerechtigheid en van oordeel”.

Dit compas wijst evenwel niet naar het noorden en daarom kan elk, die op dit compas zelt, er van verzekerd zijn, dat hij de haven, die hij denkt te bereiken, nooit zal binnengaan.

Deze prediker van de synthese-gedachte vergist zich ten eenenmale en allen, die bekoord worden door de eenheids- en eendrachtsgedachte mogen bedenken, dat ze ernstig gevaar loopen te geraken in de draaikolk, waarin Kees Boeke en zijn geestverwanten zijn geraakt. Nu is het waar, dat Boeke op grond van zijn levensbeschouwing de synthese-gedachte moet aannemen en propageeren.

Wie zich als hij schuldig maakt aan afgoderij, d.i. inplaats van den eenig waren God zich een Eigengod schept, de zondeval loochent en den mensch autonoom verklaart, moet alle heil verwachten van den mensch en de menscheit gemeenschap.

Maar wie wil leven uit de Schrift, kan weten, dat deze weg dood loopt.

Samenwerken met geestverwanten van Kees Boeke kan niet en mag niet. Dat moet uitloopen op een groot fiasco. Samenbouwen kan alleen als de bouwstenen op eenzelfde fundament staan.

Anders ontstaat er spraakverwarring of er komt een eenheidstaal — het Asdodisch.

Wie de Antithese niet erkent, zal vroeger of later ondervinden, dat zij niet ongestraft kan worden genegeerd.

K. v. H.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

DOORBRAAK.

III (slot).

Welnu, geleid door den Prediker, dat is dus: geleid door het Woord Gods, kunnen wij nu oog hebben voor den cirkelgang in het menscheit leven, voorzover het zichzelf afsluit in deze bedeeing, ook in het staatkundige.

We zien den kringloop in het volkerenleven, waar de eene wereldheerschappij plaats maakt voor de andere, waar de dictatuur roept om democratie, en de democratie weer uitloopt in dictatuur, waar de conservatieve en de radicale, de behoudende en de vooruitstrevende, beurtelings den toon aangeven, en waar niets nieuws onder de zon is, omdat we alle staatkundige ideeën van tegenwoordig, hoezeer men den mond vol heeft van vernieuwing, terug kunnen vinden in vroeger tijd. De nationaal-socialistische ideeën van Hitler c.s. werden in wezen al aangehangen door Bismarck, den stichter van het Deutsche rijk, en deze was op zijn beurt weer een kind van de Fransche revolutie, die van volkssoevereiniteit ging tot staatssoevereiniteit: de staat de beheerscher en weldoener van het gansche leven. En de roep om eenheid is ook al niet van de twintigste eeuw. Ook in de negentiende eeuw werd verdedigd, dat alle menschen één kunnen zijn in het nastreven van het goede en ware en schoone, in het najagen van menscheit deugden. Wanneer in 1857 Groen van Prinsterer pleit voor weglating van het woord „christelijk” uit de wet op het lager onderwijs, waar deze zegt, dat de openbare school moet opleiden tot Christelijke en maatschappelijke deugden — daarvoor pleit, omdat deze benaming niet past voor een school die volkomen godsdienstloos wil zijn, die ruimte wil bieden ook voor Israëlieten, dan zegt een woordvoerder van de Israëlieten, dat hij wel bezwaar zou hebben tegen: christelijke beginsel, maar niet tegen: christelijke deugden. Deugd is niet een zaak van leerbegrip, maar van praktisch handelen, en dan is ook hij een „zedekundig christen”, hij is ook voor eerdigheid, waarheid, gerechtigheid enz. (vgl. mr P. J. Oud, Honderd Jaren, blz. 60). Dus de deugden van christen en humanist zijn precies dezelfde, al worden ze door hen verschillend gefundeerd. En zoo wil hier zelfs een Jood nog wel christen heeten, en zijn kinderen wel sturen naar een school die opleidt tot christelijke deugden. Christelijke deugden zonder den Christus, zegt Groen.

Dus niets nieuws onder de zon, cirkelgang.

Deze cirkelgang wordt doorbroken door het Koninkrijk Gods.

Het Koninkrijk Gods doorbreekt de spanning tusschen de wereldrijken en de openvolging van de verschillende wereldheerschappijen, omdat het vestigt de eeuwige heerschappij van Jezus Christus.

Het Koninkrijk Gods doorbreekt de spanning tusschen en de afwisseling van democratie en dictatuur, omdat het vestigt de dictatoriale, totalitaire heerschappij van Christus, maar door Zijn genade het hart van den mensch zoo ombuigt, dat deze vrijwillig, in vrijheid zich aan die heerschappij onderwerpt.

Het Koninkrijk Gods doorbreekt het onderscheid

tusschen en de afwisseling van conservatief en radicaal, omdat het zoo conservatief is als het maar kan, daar het Gods schepping redt en behoudt, doch tegelijkertijd zoo radicaal als het maar kan, daar het de wereld heenvoert naar de vernieuwing van hemel en aarde.

Dat is geheel iets anders dan de doorbraak waar in onzen tijd zoo druk over gesproken en geschreven wordt. De doorbraakmenschen zien twee hoofdpartijen: rechtsch en linksch. De eene noemt zich christelijk, de andere doet dat niet. Volgens hen is het nu zoo, dat beide partijen partijen zijn van deze bedeeing, afgesloten binnen dit aardse leven — want of de godsdienst mag niet meespreken in de staatkunde, of het Koninkrijk Gods heeft geen blijvende aanraking met dit leven —. Die antithese moet verdwijnen. Er moet gezocht worden naar een hogere eenheid, die allen in eenzelfde partij kan vereenigen, waarbinnen dan hoogstens nog een nuanceverschil kan bestaan tusschen behoudend en vooruitstrevend.

Maar deze doorbraakmenschen doorbreken zoo den kringloop niet. Zij blijven er juist in bevangen. Zij komen niet boven het vergankelijke van deze bedeeing uit. En zoo houden zij in stand den cirkelgang van democratie en dictatuur, van vrijheid en gezag, van conservatief en radicaal. Van doorbraak is geen sprake.

De doorbraak is juist dit, dat er door Gods genade menschen zijn, die God vreezen en die ook in de staatkunde Gods Koninkrijk tot gelding willen brengen.

De doorbraak is juist dit, dat er antithese is, dat er vijandschap gezet is tusschen vrouw en slang en beider zaad; dat Gods verbond er is, de band tusschen hemel en aarde, dat Jezus Christus er is, het vleesch geworden Woord, Die het leven, ja, dit leven verlost.

En nu gaan we de antithese verstaan. Nu zien we, dat de antithese niet is het tegenover elkaar staan van twee principieel op één lijn staande partijen, beide met dezelfde rechten in het volksleven, echter met een verschillenden kijk op de dingen, met verschillenden idealen en wenschen, geboren in het menscheit hart.

De antithese is niet een kwestie van tweeërlei meening, tweeërlei visie, tweeërlei opvatting, tweeërlei ideaal, opkomend uit karakter, aanleg, milieu, levensomstandigheden, kortom opkomend uit den mensch, en daarom bevangen blijvend binnen deze bedeeing.

De antithese is dit, dat er een partij is, wier denkbeelden, ook politiek, opkomen uit het menscheit hart, en wier idealen door den mensch gemaakt zijn, welke denkbeelden en idealen dan ook begrepen zijn in het leven van deze bedeeing, daarin zijn afgesloten; en dat er een andere partij is die hier beneden op aarde wil buigen voor de normen van het Koninkrijk Gods dat van boven is, maar door Gods genade hier gebracht, welke normen geen groepsnormen zijn, maar betamend voor alle menschen.

Vrees God, zoo zegt de Prediker, en houd Zijne geboden, want dit betaamt allen menschen.

Daar hebben we de doorbraak door de partijversplintering en de partijtegenstellingen.

Er is inderdaad een gemeenschappelijke basis voor alle menschen om daarop tesamen te bouwen aan het leven, ook aan het welzijn van land en volk. Deze gemeenschappelijke basis is dat God regeert, dat God Koning is, dat God Zijn wetten geeft en afkondigt en dat alle menschen aan deze wetten behooren te gehoorzamen.

Wie een politiek voert in gehoorzaamheid aan Gods geboden, die voert niet een partijpolitiek, politiek van en voor een part, een deel van het volk, die voert waarlijk een algemeen-menscheit politiek, want Gods geboden gehoorzamen betaamt allen menschen.

Zoo alleen kan de versplintering doorbroken worden. En dit is principieel doorbreking daarvan, dat we bezig mogen zijn aan den opbouw van een christelijke politiek, gelijk het doorbreking is van de versplintering in de kerk, doorbreking van de pluriformiteitsgedachte, dat wij door Gods genade mogen pretendeeren te zijn de ware, de wettige kerk, zoo ruim als het Woord Gods ruim is en zoo eng als het Woord Gods eng is, terwijl we de andere „kerken” niet erkennen als kerk, doch haar kwalificeeren als „secte” of hoe dan ook. Wie denkt in pluriformiteits-categorieën is bevangen in den kringloop. Die ziet in den loop der historie het ontstaan van vele en velerhande „kerken”. Eerst was er de algemeene christelijke kerk, later kwam de splitsing in Oost en West, weer later het ontstaan van de kerken der Hervorming, naast de R.K. kerk, in de 19de eeuw ontstonden de Gereformeerde Kerken, en nu hebben dan de „bezuurden” er nog een kerk bij gemaakt. Aldus het beeld in ruwe trekken.

De algemeene christelijke kerk is bij dit beeld uit het gezicht verdwenen, zij is geworden tot een geheimzinnigen achtergrond en ondergrond en kern van alle deze meer of minder zuivere kerken.

Dit is de kringloop: opgaan, blinken en verzinken; de eene „kerk” gaat, de andere komt, de eene wint aan belangrijkheid, de andere zinkt weg.

Maar er is doorbraak van dezen gedachtecirkel. Die doorbraak is dit, dat er een kerk is die door Gods genade naar Gods architectuur bouwt aan de kerk,

op de b...
en ook...
gelijk d...
strooien...
waartijl...
maar d...
hier in...
waarbij...
dat iede...

Door...
een pa...
door G...
omdat...
dige w...
Dat...
ten vas...
lijn sta...
in de...
partij...
partij...
genwoo...
naar G...
waarac...
mensche...

Dat...
houden...
schen-b...
rijk-Gos...
steling...
Woord...
worden...
alen, m...
ook an...
Deze...
litieke...
Wij...
braak...
wolken...
de anti...
tegenst...
komen...
slang...
Sappers...

*) De...
braak...
en vrijz...

LM

In on...
infantie...
aankle...
is bed...
naveve...
eigensch...
aan te...
Men...
ders, b...
Hollan...
deze la...
De...
jes, die...
leeken...
Vele...
van de...
die, vo...
schilde...
was n...
van de...
onbed...
buiteng...
van ui...
innert...
Zijn...
werke...
in een...
sen, di...
ben wi...
uit ons...
bewust...
worder...
vergist...
zijn de...
notie...
hij dee...
lijke...
zoals...
ambte...
de fab...
met ge...
als ni...
ook al...
Zijn...
or...
teresse...
ties h...
gebrae...
Gau...
naar...